

Schatkist Kleutervolgsysteem

Analyse doelen Jonge kind

slo

Mei 2016

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2016 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs & Kenniscentrum Leermiddelen

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl & www.wikiwijsleermiddelenplein.nl

E-mail: primaironderwijs@slo.nl & leermiddelenplein@slo.nl

Schatkist

DEEL 1: ACHTERGRONDGEGEVENS OBSERVATIELIJST

Titel	<i>Schatkist Kleutervolgsysteem</i>
Auteur(s)	Dorien Stolwijk
Uitgever	Uitgeverij Zwijsen
Jaar van uitgave	- (versie zoals augustus 2015 online staat op de website)
Doelgroep	Basisonderwijs groep 1 en 2
Samenstelling van het instrument	<p><i>Schatkist Kleutervolgsysteem</i> is onderdeel van het programma <i>Schatkist (tweede versie)</i>. Het instrument bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none">• observatielijsten groep 1 en groep 2,• groepskaarten groep 1 en groep 2,• groepsplan,• plan van aanpak,• toelichting op het werken met het instrument. <p>Het kindvolgsysteem is beschikbaar als pdf-bestand (onderdeel van het gratis programma <i>Schatkist DigiRegie</i> of te downloaden via de website www.schatkist.nl).</p>
Doorgaande lijn	<p>De toelichting op het <i>Schatkist Kleutervolgsysteem</i> geeft geen informatie over een doorgaande lijn.</p> <p>Het programma <i>Schatkist (tweede versie)</i> sluit aan bij <i>Uk en Puk</i> voor kinderen van 0 tot 4 jaar en <i>Puk en Ko</i> voor peuters (beide van dezelfde uitgever).</p>
Geanalyseerde onderdelen	Observatielijsten groep 1 en 2 voor sociaal-emotionele ontwikkeling, taal en rekenen. De lijst voor motoriek is bij de analyse buiten beschouwing gelaten.
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	<p>"Het <i>Schatkist Kleutervolgsysteem</i> brengt u eenvoudig de ontwikkeling van de kinderen in uw groep in beeld."</p> <p>"Met behulp van de activiteiten uit <i>Schatkist</i> (ankers, activiteiten en routines) krijgt u zicht op de vaardigheden en kennis van de kinderen in uw groep. Met het <i>Schatkist Kleutervolgsysteem</i> legt u de ontwikkeling van de kinderen gedurende de kleuterperiode vast. De observatiepunten zijn verwoord in concreet observeerbaar gedrag. De gegevens geven u vervolgens een beeld van de ontwikkeling van een individueel kind en de ontwikkeling van de groep als geheel. De observatiegegevens leveren u informatie op voor het samenstellen van een beredeneerd onderwijsaanbod uit <i>Schatkist</i>."</p> <p>"Het kleutervolgsysteem bij <i>Schatkist</i> is gebaseerd op de meest recente ontwikkelingen en inzichten op het gebied van doelstellingen en vaardigheden die verwacht worden van kinderen aan het eind van groep 1 en aan het eind van groep 2. De observatiepunten sluiten naadloos aan bij de leerlijnen van <i>Schatkist</i>."</p>
Korte beschrijving van visie op <u>het jonge kind</u> zoals aangegeven in het instrument/ de methode	<p>In de toelichting bij het kleutervolgsysteem van <i>Schatkist</i> wordt geen beschrijving gegeven van een visie op het jonge kind.</p> <p>Uitgangspunt bij het programma <i>Schatkist</i> is ontwikkelingsgericht leren. Binnen <i>Schatkist</i> wordt ontwikkeling opgevat als 'een actief en sociaal proces waarin kinderen hun model en hun kennis van de wereld voortdurend reorganiseren op basis van het aanbod dat zij tegenkomen en de interactie met elkaar'. <i>Schatkist</i> wil de actie van kinderen stimuleren en zegt uit te gaan van 'rijke contexten' die aansluiten op de</p>

	leefwereld en de interesses van het kind en waarbij ruimte is voor keuzes die kinderen zelf maken.
Inhoud	<p>In de toelichting bij het kleutervolgsysteem van <i>Schatkist</i> is een onderverdeling gemaakt in een inleiding, een beschrijving van de vier ontwikkelingsgebieden, een beschrijving van het volgsysteem en de verschillende observatielijsten.</p> <p>Deze observatielijsten (observatielijsten groep 1 en groep 2, groepskaarten groep 1 en groep 2, het groepsplan en het plan van aanpak) zijn ook los te downloaden via de site.</p> <p>De observatielijst richt zich op vier ontwikkelingsgebieden: sociaal-emotioneel, taal, rekenen en motoriek. Elk gebied kent een aantal tussendoelen, die samen een leerlijn vormen. De observatiepunten van het instrument sluiten aan bij deze tussendoelen.</p>
Aspecten taalontwikkeling	<p>Taal is onderverdeeld in drie domeinen: mondelinge taal, woordenschat en beginnende geletterdheid. Binnen elk domein worden verschillende aspecten onderscheiden.</p> <p>Mondelinge taal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • taalhandelingen in de groep, • interactie in de kleine groep, • begrijpend luisteren, • verhalen vertellen, • verslag doen. <p>Woordenschat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beheersen van een basiswoordenschat, • uitbreiden van de woordenschat. <p>Beginnende geletterdheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • boekoriëntatie, • verhaalbegrip, • functies van geschreven taal, • relatie tussen geschreven en gesproken taal, • taalbewustzijn, • alfabetisch principe, • functioneel lezen en schrijven.
Aspecten rekenontwikkeling	<p>Rekenen (beginnende gecijferdheid) kent vijf onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tijd, • ruimtelijke oriëntatie, • vergelijken, sorteren en ordenen, • meten en wegen, • tellen en getalbegrip.
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<p>De observatielijst sociaal-emotionele ontwikkeling onderscheidt zes aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eigen gevoelens herkennen, benoemen en uiten, • gevoelens van anderen herkennen en benoemen, • omgaan met eigen gevoelens en ervaringen, • relaties aangaan, omgaan en samenwerken met anderen, • sociale redzaamheid (thuis en in de leefomgeving; de school en wat daar direct mee samenhangt), • onderzoeken en initiatief nemen.

Werkwijze	<p>De kleuters worden dagelijks geobserveerd door de leerkracht. De leerkracht schrijft op waar de kleuters op een bepaald ontwikkelingsgebied wel of nog niet aan toe zijn. Driemaal per jaar wordt een observatie gepland en worden de observatielijsten per kind structureel ingevuld. De leerkracht krijgt hiermee een beeld welke vaardigheden een kind beheerst en welke vaardigheden het kind nog niet beheerst.</p> <p>De leerkracht doorloopt hierbij cyclisch de volgende stappen: gepland invullen van observatielijst (november, maart en juni); verwerken van conclusies in groepskaart, groepsplan, plan van aanpak; bepalen aanbod <i>Schatkist</i> (anker, activiteiten en routines).</p> <p>Vanuit de resultaten van de observatielijst worden conclusies getrokken en die worden vastgelegd op de groepskaart per groep. Hierdoor ontstaat een beeld van de ontwikkeling van een kind op een tussendoel. De leerkracht beoordeelt de ontwikkeling van het kind per tussendoel. De ingevulde groepskaart geeft een beeld van groep: welke leerlingen zich gemiddeld, traag of heel snel ontwikkelen. De kinderen worden verdeeld in drie groepen op basis van de resultaten per ontwikkelingsgebied en kunnen ook per gebied verschillen. Per observatiemoment kunnen deze groepen van samenstelling verschillen. De observatielijsten, de groepskaarten, het groepsplan en het plan van aanpak kunnen zowel op papier als digitaal worden ingevuld.</p>
Aanwijzingen voor normering	<p>De observatielijst van een kind moet in zijn totaliteit worden beoordeeld. Per observatiemoment vult de leerkracht in of het kind de vaardigheid onvoldoende, matig of goed beheerst.</p> <p>De observatiepunten zijn de eindnormen die gesteld worden aan de kinderen van groep 1 en groep 2.</p>
Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	<p>Conclusies uit de observatielijsten worden verwerkt in de groepsplannen per ontwikkelingsgebied. Hierbij wordt steeds onderscheid gemaakt in drie niveaus.</p> <p>Voor leerlingen die een eigen aanpak volgen, wordt een plan van aanpak gemaakt. Hierin kunnen interventies voor het betreffende kind uitgebreid beschreven worden.</p> <p>Onder de kopjes 'Informatie over een individueel kind' en 'Informatie over de groep en uw eigen onderwijsaanbod' staat heel beknopt en in het algemeen hoe de observatielijsten van een kind geïnterpreteerd dienen te worden en welke gevolgen dit heeft voor het vervolg. Er wordt voor bepalen van de interventies verwezen naar de ankers, activiteiten en routines van <i>Schatkist</i>. In het observatie-instrument is dit verder niet uitgewerkt.</p>
Overige	<p>Van <i>Schatkist</i> is inmiddels een nieuwe (derde) versie verschenen. Onderdeel hiervan is online observatie-, registratie- en planningsprogramma <i>DigiRegie</i>. Hiermee kunnen bij alle activiteiten observaties worden ingevoerd. Alle gegevens zijn terug te vinden in het leerlingoverzicht. Er wordt aan het eind van elke periode per ontwikkelingsgebied een advies over welke aanpak de leerling de volgende periode nodig heeft. Het programma biedt naar aanleiding daarvan gerichte differentiatieactiviteiten aan. Ook is het mogelijk om drie keer per jaar groepsplannen te maken op basis van de gegevens uit het leerlingvolgsysteem van Cito.</p>

DEEL 2A: ANALYSE-RESULTATEN SCHATKIST KLEUTERVOLGSYSTEEM OP SLO-DOELEN
(beschrijvend)

Taal eind groep 2

Domein Mondelinge taalvaardigheid	
woordenschat en woordgebruik	<i>Schatkist</i> besteedt in het kleutervolgsysteem aandacht aan het beheersen van een basiswoordenschat en de uitbreiding hiervan. Hierbij wordt niet ingegaan op de grootte van de woordenschat. De beheersing van het Nederlandse klanksysteem komt niet aan de orde.
vloeiend en verstaanbaar spreken	Bij een aantal observatiepunten bij de onderdelen 'taalhandelingen in de groep' en 'verslag doen' worden uitspraken gedaan over de omschrijving van het taalniveau. Hierbij komt echter maar een beperkt aantal aspecten aan de orde. Gevonden zijn: het verwoorden van een plotstructuur, het gebruik maken van uitbreidingen en vraaggelijken en het rekening houden met mentale staat van anderen. Bij 'verhalen vertellen' is aandacht voor het samenhangend vertellen over wat een kind heeft meegemaakt. Het gebruik kunnen maken van complexe zinsconstructies komt in het instrument niet aan de orde.
luisteren	Het instrument besteedt aandacht aan begrijpend luisteren. Drie van de vier SLO-doelen zijn dan ook aangetroffen. Alleen het luisteren naar een radio-, televisie- of internetfragment ontbreekt.
gesprekjes voeren	Alle doelen rond gesprekjes voeren komen voor in het instrument. Bij het gepast antwoord geven op vragen van leerkracht of kind wordt echter niet expliciet aandacht besteed aan de verschillende soorten vragen.
mening uiten en vragen stellen	Alle doelen zijn aangetroffen in het instrument en wel bij de onderdelen interactie en taalhandelingen in de groep. Het 'opgepaste wijze de hulp van anderen invoeren' komt aan de orde bij sociaal-emotioneel.
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid	
leesplezier	Leesplezier komt niet aan de orde in het instrument.
oriëntatie op boek en verhaal	Alle doelen voor het subdomein 'oriëntatie op boek en verhaal' komen in het instrument aan bod en wel bij 'boekoriëntatie' en 'verhaalbegrip'.
oriëntatie op geschreven taal	Alle doelen voor 'oriëntatie op geschreven taal' zijn aangetroffen bij de onderdelen 'functies van geschreven taal', 'relatie tussen geschreven en gesproken taal' en 'alfabetisch principe'.
fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Alle doelen zijn gevonden in het instrument: bij de onderdelen 'taalbewustzijn', 'alfabetisch principe' en 'functioneel lezen en schrijven'.
Domein Taalbeschouwing	
algemeen	De doelen voor taalbeschouwing komen niet aan bod in het instrument.

Rekenen eind groep 2

Domein Getallen	
omgaan met de telrij	Vier dan de vijf doelen rond 'omgaan met de telrij' zijn aangetroffen in het instrument bij het onderdeel 'tellen en getalbegrip'.
omgaan met hoeveelheden	Doelen voor het subdomein 'omgaan met hoeveelheden' komen in beperkte mate voor in het kleutervolgsysteem. Het tellen van hoeveelheden tot twaalf is wel gevonden, het schatten echter niet. Sommige doelen komen op zich wel aan de orde maar voor een kleinere hoeveelheid. Bij optel- en aftrekproblemen houdt het instrument tot tenminste 10 aan; bij splitsproblemen en verdeelsituaties 6. Het vergelijken en ordenen van hoeveelheden komt wel aan de orde. De bijbehorende begrippen worden in het instrument niet met namen genoemd.
omgaan met getallen	Alle doelen van 'omgaan met getallen' komen aan bod.
Domein Meten	
algemeen	Het instrument besteedt bij de onderdelen 'meten en wegen' en 'vergelijken, sorteren en ordenen' aandacht aan lengte, oppervlakte, inhoud, gewicht en tijd. Hierbij komt ook het sorteren aan bod. Het redeneren over verschillende grootheden in probleemsituaties en het kunnen aflezen van grafische voorstellingen komen niet voor.
lengte, omtrek en oppervlakte	Lengte komt wel aan de orde in het instrument, omtrek niet en oppervlakte in beperkte mate. Er is aandacht voor het vergelijken en ordenen, het direct meten en het afpassend meten met een betekenisvolle maat of standaardmaat. De meeste begrippen komen aan bod (m.u.v. er omheen). Hierbij is echter alleen aandacht de overtreffende trap, niet voor de vergelijkende trap. Het redeneren over lengte, omtrek en oppervlakte in probleemsituaties komt niet voor.
inhoud	Drie van de vier doelen rond inhoud zijn gevonden. Alleen het redeneren over inhoud in probleemsituaties komt niet voor.
gewicht	Doelen over gewicht komen deels aan de orde. Wel aangetroffen zijn: het vergelijken en ordenen naar gewicht op verschillende manieren, het gebruiken van een balans bij het meten en het kunnen gebruiken van begrippen rond gewicht. Niet gevonden zijn: het begrijpen dat gewicht niet één op één samenvalt met omvang, lengte of grootte en het redeneren over gewichten in probleemsituaties.
geld	Het instrument besteedt geen aandacht aan geld.
tijd	De meeste doelen komen in het instrument aan bod bij het onderdeel 'tijd'. Alleen doelen rond het lineair verstrijken van tijd en de beleving van tijd zijn niet gevonden. De functie van de klok komt wel aan de orde; het aflezen van hele uren niet.
Domein Meetkunde	
oriënteren en lokaliseren	Doelen rond 'oriënteren en lokaliseren' zijn gevonden bij het onderdeel 'ruimtelijke oriëntatie'. Hierbij komt ongeveer de helft van de SLO-doelen aan bod.
construeren	Het nabouwen van bouwwerkjes is wel aangetroffen maar hierbij wordt niet expliciet ingegaan op het nabouwen van een tekening, aan de hand van een stappenplan of mondelinge opdracht. De meetkundige figuren komen aan de orde, m.u.v. de bol. Wel is aandacht voor de cilinder. Ook is er aandacht voor kleurkennis en voor het sorteren op minimaal twee kenmerken. Doelen rond het vouwen ontbreken evenals het redeneren

	over meetkundige problemen rond bouwen en construeren. Bij motoriek wordt wel aandacht besteed aan de techniek van het vouwen.
opereren met vormen en figuren	De meeste doelen komen aan de orde in het onderdeel 'ruimtelijke oriëntatie'. Bij het omgaan met patronen is wel het namaken en het herkennen van de regelmaat aangetroffen. Het zelf ontwikkelen van patronen komt niet voor. Ook voor dit subdomein ontbreekt het redeneren over meetkundige problemen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling eind groep 2

Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	Alle doelen van het domein 'zelfbeeld/ ontwikkeling van identiteit' zijn aangetroffen in het instrument.
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	Van het domein 'ontwikkeling van zelfstandigheid' zijn bijna alle doelen gevonden. Alleen het doel 'staat stil bij wat hij/zij al kan' komt niet voor in het instrument.
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	De doelen 'het hebben van vertrouwen in de ander' en 'werkt samen met andere kinderen aan een gezamenlijke opdracht' komen alleen indirect aan de orde in het instrument bij de observatie-items 'kan met een ander overleggen en zich aanpassen aan ideeën of plannen' en 'kan zich inleven in en rekening houden met een ander; kan posities innemen (volgen en leiden)'. De doelen 'toont bewondering voor elkaars vaardigheden en mogelijkheden' en 'kent de sterke en zwakke punten van een ander' komen niet aan de orde. Alle andere doelen wel.
Domein Werkhouding en concentratie	Drie van de vijf doelen zijn aangetroffen. Niet gevonden zijn: heeft plezier in de taak; is in staat om iets af te maken. Wel aanwezig zijn: kan gericht vragen stellen; zet door wanneer iets niet direct lukt; voert zelfstandig opdrachten uit.

DEEL 2B: ANALYSE-RESULTATEN SCHATKIST KLEUTERVOLGSYSTEEM OP SLO-DOELEN (tabel)

Legenda:

■	=	aanwezig
▣	=	gedeeltelijk aanwezig
□	=	niet aanwezig
n.v.t.	=	niet van toepassing

Taal eind groep 2

Het kind ...		
Domein Mondelinge taalvaardigheid		
woordenschat en woordgebruik	beheerst het Nederlandse klanksysteem	□
	heeft een passieve woordenschat van gemiddeld 7000 woorden	▣
	heeft een actieve woordenschat van gemiddeld 3500 woorden	▣
	gebruikt een nieuw geleerd woord in een andere situatie	■
	gebruikt steeds meer verschillende en complexere woorden	■
	betekenisgrenzen worden scherper	□
	kent het verschil tussen enkel- en meervoudsvormen en kan dit interpreteren	□
	begrijpt ontkenning	□
vloeiend en verstaanbaar vertellen	omschrijving taalniveau	▣
	begrijpt en gebruikt steeds meer verschillende werkwoordsvervoegingen	□
	kan een plotstructuur redelijk verwoorden	■
	maakt samengestelde zinnen	□
	maakt gebruik van uitbreidingen en vraaggesprekken	■
	vertelt over gebeurtenissen in het verleden en trekt daarbij conclusies	□

Het kind ...		
	houdt steeds meer rekening met mentale staat van anderen	☒
	maakt beter onderscheid tussen welk taalgebruik in verschillende situaties	☐
	heeft nog moeite met het leggen van logische verbanden	☐
	heeft nog veel moeite met passieve zinnen	☐
	vertelt uitvoerig en samenhangend over wat hij gedaan of meegemaakt heeft	☒
	benoemt en beschrijft alledaagse aspecten, zoals mensen, plaatsen en dingen met gebruik van complexe zinsconstructies	☐
	beschrijft een aantal veel voorkomende handelingen met gebruik van complexe zinsconstructies	☐
	gebruikt complexe taalfuncties als redeneren en concluderen	☒
luisteren	kan meervoudige instructie en mededelingen begrijpen en uitvoeren	☒
	luistert naar een op de leeftijd afgestemd verhaal en begrijpt het verhaal of de informatieve tekst	☒
	luistert naar een op de leeftijd afgestemde radio/televisiefragment/gesproken tekst op internet	☐
	laat zien dat hij naar een ander luistert en geeft gepaste feedback	☒
gesprekjes voeren	kan op eigen initiatief een gesprek beginnen met de leerkracht en een ander kind	☒
	kent en handelt naar gespreksregels	☒
	kan op communicatief adequate wijze spontaan vertellen over onderwerpen die hem bezighouden	☒
	geeft gepast antwoord op vragen van de leidster of ander kind	☒
	hoe, waarmee, wanneer, etc. vragen	☐
	denkvragen	☐
	tegendeelvragen	☐
	keuzevragen (kiezen tussen meerdere en complexere situaties)	☐

Het kind ...		
	indirecte vragen	☐
	reflectieve vragen	☐
mening uiten en vragen stellen	kan zijn mening verwoorden, o.a. door gebruik van 'ik vind' zinnen	■
	stelt vragen en gebruikt vraagzinnen om ergens meer over te weten te komen	■
	kan op een gepaste wijze de hulp van anderen inroepen	■
Domein Ontluikende en beginnende geletterdheid		
leesplezier	toont zijn plezier in het voorlezen van boeken	☐
	leeft mee met personages in op de leeftijd afgestemde prentenboeken	☐
	kan uitleggen hoe een personage zich voelt	☐
	uit zijn gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje, zoals leuk, grappig of stom	☐
oriëntatie op boek en verhaal	begrijpt dat illustraties en tekst samen een verhaal vertellen	■
	weet dat een boek gelezen wordt van voor naar achter, een bladzijde van boven naar beneden, en regels van links naar rechts	■
	weet dat verhalen een opbouw hebben en dat een boek een begin en einde heeft	■
	weet dat de voor- en achterkant van het boek informatie over de inhoud geven	■
	kan een op de leeftijd afgestemd voorgelezen verhaal navertellen, met of zonder behulp van illustraties	■
	kan een voorgelezen verhaal naspelen met behulp van aanwijzingen van de leerkracht	■
oriëntatie op geschreven taal	weet dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen of leren	■
	weet dat je briefjes, boeken, tijdschriften, etc. kan lezen om iets te weten te komen	■
	weet dat je iets op kan schrijven (op papier of op de computer) als je iets wilt vertellen	■

Het kind ...		
	weet wanneer er sprake is van 'lezen' en 'schrijven' en kan 'lezen' en 'schrijven' van elkaar onderscheiden	■
	herkent en benoemt (enkele) letters, bijvoorbeeld de eigen naam	■
	schrijft tekens die op letters (beginnen) te lijken	■
fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	kan betekenisonderscheidende klanken (fonemen) in woorden onderscheiden	■
	doet mee met woord-/klankspelletjes	■
	weet dat letters met klanken corresponderen	■
	herkent en gebruikt rijmwoorden	■
	is gemotiveerd om de betekenis van geschreven taal te achterhalen	■
Domein Taalbeschouwing		
algemeen	reflecteert op eigen taalgebruik en dat van anderen	☐
	verbetert eigen taalgebruik	☐
	praat (in kringgesprek) over taal en praten	☐

Rekenen eind groep 2

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
Domein Getallen		
omgaan met de telrij	de telrij (akoestisch) kunnen opzeggen tot en met tenminste 20	■
	vanuit verschillende getallen tot 20 kunnen verder tellen en vanuit getallen tot tien kunnen terugtellen	■
	herkennen en gebruiken van rangtelwoorden tot en met tenminste 10	■
	kunnen omgaan (met de betekenis van) 'nul' in telrij situaties	☐
	kunnen redeneren over de telrij in eenvoudige en betekenisvolle probleem/conflictsituaties	■

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
omgaan met hoeveelheden	hoeveelheden tot tenminste 12 (resultatief) globaal kunnen schatten en tellen (resultatief) én kunnen weergeven (neerleggen, tekenen)	☐
	hoeveelheden tot tenminste 12 kunnen vergelijken en ordenen op 'meer', minder', 'evenveel', 'meeste', 'minste'	☐
	hoeveelheidbegrippen zowel kunnen herkennen als actief toepassen: meer, minder, evenveel, meeste, minste, veel, weinig, erbij, eraf, samen, niets, alles, laatste, eerste, tweede, derde	☐
	kleine getalpatronen tot tenminste 6 kunnen herkennen, zonder tellen door gebruik te maken van patronen en structuren	☐
	verkort kunnen tellen van hoeveelheden tot tenminste 12 door gebruik te maken van patronen en structuren (handen, dobbelsteenpatronen)	☐
	eenvoudige optel- en aftrekproblemen in dagelijkse contexten (handelend) kunnen oplossen onder tenminste 12	☐
	eenvoudige splitsproblemen kunnen oplossen onder 10	☐
	eenvoudige verdeelsituaties (handelend) kunnen oplossen onder tenminste 12 en kunnen vertellen wat het resultaat is	☐
	hoeveelheden tot en met tenminste 10 kunnen representeren met bijvoorbeeld vingers, streepjes, stippen	☐
	hoeveelheden tot en met tenminste 12 kunnen representeren in een beeldgrafiek en kunnen interpreteren	☐
	kunnen redeneren over hoeveelheden in eenvoudige betekenisvolle probleem/conflictsituaties	☐
omgaan met getallen	getalsymbolen kunnen herkennen van 0 tot en met 10	☐
	de volgorde van de getalsymbolen in de getallenrij tot 10 herkennen en kunnen leggen (niet schrijven)	☐
	getalsymbolen, telwoorden en hoeveelheden kunnen koppelen tot en met tenminste 10	☐
	hoeveelheden tot en met tenminste 10 kunnen representeren met een getalsymbool en omgekeerd: bij een getalsymbool tot en met tenminste 10 de hoeveelheid kunnen weergeven	☐

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	kunnen redeneren over getallen in eenvoudige en betekenisvolle probleem/conflictsituaties	■
Domein Meten		
algemeen	verschillende grootheden kunnen onderscheiden en in (eenvoudige) betekenisvolle situaties herkennen en gebruiken (lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud, gewicht, tijd, geld)	□
	voorwerpen kunnen sorteren (classificeren) op basis van verschillende eigenschappen (lengte, dikte, oppervlakte, inhoud/omvang, gewicht, tijdsduur, waarde, kleur) en kunnen uitleggen om welke eigenschap(pen) het gaat	■
	kunnen redeneren over verschillende grootheden in eenvoudige probleem- en conflictsituaties (bijvoorbeeld over het begrip 'groot' en de verschillende betekenissen ervan)	□
	kunnen aflezen van verschillende eenvoudige grafische voorstellingen, zoals een cirkel waarin de dagindeling wordt aangegeven of een staafgrafiek waarin lengtes van kinderen zijn afgebeeld met stroken: wie is langer, wie is korter? Hoe zie je dat?	□
lengte, omtrek en oppervlakte	objecten kunnen vergelijken en ordenen naar lengte, omtrek en oppervlakte op verschillende manieren: op het oog, via direct meten (naast elkaar houden, op elkaar leggen) of indirect meten (met een natuurlijke maat: stap, voet, touwtje(s), hokjes tellen), hand, strook; blaadje papier, meetlat	□
	weten dat eerlijk meten (één maat gebruiken) voorwaarde is voor vergelijken, ordenen en meten (van lengte, omtrek, oppervlakte) via afpassen en kunnen uitleggen waarom dit zo is	□
	kunnen meten met een betekenisvolle maat van: - lengte met bijvoorbeeld stappen, voeten, meterstrook/stroken - oppervlakte met bijvoorbeeld blaadjes papier, tegels en het resultaat via tellen vaststellen	■
	begrijpen en kunnen uitvoeren van herhaald afpassen met één voorwerp, bij tekort aan materiaal (één strook, meetlat of velletje papier meer keren achter/naast elkaar leggen)	■
	begrijpen met betrekking tot lengte, omtrek en oppervlakte herkennen en kunnen gebruiken in betekenisvolle eenvoudige situaties: - lang, langer, langst(e); kort, korter, kortst(e); - groot, groter, grootst(e); klein, kleine, kleinst(e); - dik, dikker, dikst(e); dun, dunner, dunst(e); - hoog, hoger, hoogst(e); laag, lager, laagst(e);	■

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	- breed, breder; smal, smaller; - (er) omheen	
	kunnen redeneren over lengte, omtrek, en oppervlakte in eenvoudige probleem- en conflictsituaties	☐
inhoud	inhouden zowel in de betekenis van 'wat er in zit' als 'wat er in kan' kunnen vergelijken en ordenen op verschillende manieren: op het oog, via overgieten, via afpassen of uitscheppen met een natuurlijke maat zoals een bakje, beker of fles	■
	kunnen meten van een inhoud met een betekenisvolle maat zoals beker, kopje, fles of litermaat of blokken/pakken en het resultaat via tellen (globaal en precies) vaststellen	■
	begrippen rond inhoud herkennen en kunnen gebruiken in betekenisvolle situaties en tegenstellingen gebruiken: vol, voller, volst(e), leeg, veel, weinig, meer, meest(e), minder, minst(e), evenveel	■
	kunnen redeneren over inhouden in eenvoudige probleem- en conflictsituaties (waarom kan er in een lange fles toch minder water zitten dan in een kortere fles?)	☐
gewicht	voorwerpen die in gewicht verschillen, kunnen vergelijken en ordenen naar gewicht op verschillende manieren: op het oog, op de hand, met een balans (wip-principe)	■
	conclusies kunnen trekken uit de stand van de balans bij het wegen van twee voorwerpen	■
	begrippen rond gewicht herkennen en kunnen gebruiken in betekenisvolle eenvoudige situaties en in tegenstellingen: zwaar, zwaarder, zwaarst(e), licht, lichter, lichtst(e), even zwaar/licht	■
	begrijpen dat gewicht niet een op een samenvalt met omvang of lengte of grootte (zwaarder betekent niet altijd langer, groter en omgekeerd)	☐
	kunnen redeneren over gewichten in eenvoudige probleem- en conflictsituaties (is iets dat groter is, ook altijd zwaarder?)	☐
geld	begrijpen en kunnen uitleggen hoe het systeem van kopen en betalen in elkaar zit aan de hand van eenvoudige winkelsituaties en sparen	☐
	begrippen herkennen en kunnen gebruiken in de context van geld: duur, duurder, duurst(e), goedkoop, goedkoper, goedkoopst(e), euro, munten, waarde	☐

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	gepast kunnen betalen van voorwerpen/bedragen onder 10 euro (in hele euro's) met munten van 1 en 2 euro en bedragen met munten van 1 en 2 euro kunnen vaststellen	☐
	begrijpen dat verschillende munten en briefjes verschillende waarden hebben en begrijpen dat twee munten samen toch minder van waarde kunnen zijn dan één munt	☐
tijd	het dagritme herkennen als cyclisch tijdsproces en de volgorde in de dagindeling (ochtend, middag, avond, nacht) kunnen benoemen	■
	de dagen van de week kunnen benoemen in de goede volgorde	■
	weten dat het jaar ook een terugkerend ritme heeft, en daarbij enkele namen van maanden kennen en de namen van seizoenen	■
	weten dat tijd ook lineair verstrijkt: de tijd gaat steeds door, we worden ouder, gebeurtenissen zijn steeds langer geleden, komen steeds dichterbij	☐
	tijdsbegrippen herkennen in betekenisvolle, dagelijkse situaties en de begrippen correct kunnen gebruiken: - dag, nacht, ochtend, middag, avond - vandaag, gisteren, morgen, morgenvroeg, gisteravond - vroeg, vroeger, laat, later, eerder, nu, toen, straks, lang, kort, even, snel	■
	gebeurtenissen in de goede volgorde kunnen beschrijven en rangschikken (met foto's, met woorden) en kunnen uitleggen van deze volgorde	■
	weten hoe je aan instrumenten als zandloper, kaars, druppende kraan, tellen, wijzers op de klok kunt zien dat er tijd verstrijkt en dit kunnen uitleggen	■
	functie van de klok kennen en kunnen aflezen van hele uren op een digitale klok en op een klok met wijzers	■
	weten dat je tijd verschillend kunt beleven: soms duurt iets heel lang (wachten) en soms is het zo voorbij (buiten spelen); inzien dat het beleven van tijd subjectief is	☐
Domein Meetkunde		
oriënteren en lokaliseren	herkennen (passief gebruik) en kunnen gebruiken (actief) van meetkundige begrippen: voor, achter, naast, in, op, boven, onder, dichtbij, veraf	■

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	herkennen (passief gebruik) van meetkundige begrippen: links, rechts, tegenover, tussen	☒
	voorwerpen/situaties/locaties (die niet te zien zijn) met kenmerken en details kunnen beschrijven door er een visuele voorstelling van te maken	☐
	de plaats van objecten ten opzichte van zichzelf kunnen beschrijven en omgekeerd met behulp van meetkundige begrippen (de bal ligt achter mij; ik sta voor de deur)	☐
	de plaats van voorwerpen ten opzichte van elkaar kunnen beschrijven met behulp van meetkundige begrippen (de bal ligt bovenop de kast)	☒
	kunnen volgen van een beschrijving met herkenningspunten (hoek, brievenbus, poppenhoek, kopieermachine) en meetkundige begrippen (voor, na, rechts, links, tegenover) van een route in de directe omgeving (in de school van het lokaal naar de voordeur, van de school naar de kerk)	☐
	eenvoudige routes kunnen beschrijven in de directe omgeving en daarbij gebruik maken van herkenningspunten (kerk, winkel, speelplein, brievenbus) en meetkundige begrippen (voor, na, verder, rechtdoor)	☐
	eenvoudige plattegronden (bijvoorbeeld van de klas) kunnen lezen, kunnen tekenen en kunnen toelichten	☒
	kunnen redeneren over eenvoudige meetkundige problemen/ conflictsituaties rond oriënteren en lokaliseren	☐
construeren	bouwwerkjes/constructies die als voorbeeld gebouwd zijn, kunnen nabouwen (bijvoorbeeld blokkenbouwsel, railsparcours, duplo- of legofiguur)	☒
	eenvoudige bouwwerkjes (bijvoorbeeld blokkenbouwsel, railsparcours, duplo- of legofiguur) vanaf een tekening/foto kunnen nabouwen	☐
	kunnen bouwen van een constructie op basis van aanwijzingen in een stappenplan/handleiding (bijvoorbeeld met blokken, lego, K'nex, Magnetics)	☐
	kunnen bouwen op basis van mondelinge aanwijzingen met behulp van meetkundige begrippen (bijvoorbeeld: maak een stapel van twee blokjes; zet links daarvan een blokje; zet ervoor een stapel van drie blokjes)	☐

Aan het eind van groep 2 is de leerling doorgaans in staat tot...		
	kennen en kunnen benoemen van de namen van meetkundige figuren: cirkel, driehoek, vierkant, rechthoek, bol, kubus	■
	verschillen kunnen beschrijven tussen de verschillende meetkundige figuren: cirkel, driehoek, vierkant, rechthoek, bol, kubus	■
	kennen en kunnen benoemen van de basiskleuren (rood, blauw, geel, groen), zwart, wit, oranje, paars, roze, grijs	■
	kunnen sorteren van voorwerpen op minimaal twee kenmerken (bijvoorbeeld met Logiblocks: zoek alle rode vierkanten; alle dikke driehoeken)	■
	kunnen navouwen van een vouwwerk dat wordt aangegeven met een vouwreeks van slechts enkele stappen (bijvoorbeeld een vliegtuigje/hoedje)	□
	bij het vouwen passief kunnen gebruiken van (meetkundige) begrippen: recht, schuin, dubbel, lijn, hoek, punt	□
	kunnen redeneren over eenvoudige meetkundige problemen/conflictsituaties rond bouwen en construeren	□
opereren met vormen en figuren	eenvoudige opdrachten kunnen uitvoeren met zon en schaduw (je schaduw kleiner/groter/langer maken, laten verdwijnen) en hierover kunnen redeneren (wat moet je doen om ...; wat gebeurt er als ...)	■
	eenvoudige opdrachten kunnen uitvoeren met een spiegeltje (iets laten zien in een spiegel, figuren verdubbelen, vervormen) en hierover kunnen redeneren (wat gebeurt er als ...; hoe kun je ...; wat moet je doen om ...)	■
	meetkundige patronen kunnen namaken (kralenketting, mozaïek, kralenplank, tegelplein)	■
	in patronen de regelmaat kunnen herkennen, kunnen uitleggen en deze kunnen voortzetten (tekenen, rijgen, kleuren, met mozaïek of kralenplank, bouwen)	■
	patroon met regelmaat kunnen ontwikkelen en hierover kunnen redeneren	□
	kunnen redeneren over eenvoudige meetkundige problemen/conflictsituaties rond opereren met vormen en figuren	□

Sociaal-emotionele ontwikkeling eind groep 2

Het kind...		
Domein Zelfbeeld/ Ontwikkeling van identiteit	heeft kennis van zichzelf	■
	heeft kennis van de ander	■
	ervaart de verschillen en overeenkomsten tussen zichzelf en de andere kinderen in de groep	■
	kan gevoelens onder woorden brengen	■
	kent zijn/haar eigen emoties	■
	kan zijn/haar emoties beheersen	■
Domein Ontwikkeling van zelfstandigheid	kan zich handhaven binnen de eigen groep	■
	heeft vertrouwen in zijn/ haar eigen kunnen	■
	kan zijn mening geven	■
	vraagt iemand anders om hulp	■
	kan zelfstandig taken uitvoeren	■
	staat stil bij wat hij/zij al kan	□
	kan zich zelf redden	■
	ruimt zelfstandig (spel)materialen op	■
Domein Sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid	zoekt contact met anderen	■
	heeft vertrouwen in de ander	□
	kan met andere kinderen spelen	■
	werkt samen met andere kinderen aan een gezamenlijke opdracht	□
	merkt of en wanneer een ander kind hulp nodig heeft	■
	biedt hulp aan/ kan anderen helpen	■
	leert wat afspraken en regels zijn	■
	leert welke regels er zijn en hoe zich daaraan te houden	■

Het kind...		
	past zich aan bij nieuwe situaties	☒
	houdt rekening met gevoelens en wensen van anderen	☒
	kent de emoties en gevoelens van andere kinderen en kan die interpreteren	☒
	toont bewondering voor elkaars vaardigheden en mogelijkheden	☐
	kent de sterke en zwakke punten van een ander	☐
	ervaart dat er door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen	☒
Domein Werkhouding en concentratie	kan gericht vragen stellen	☒
	heeft plezier in de taak	☐
	is in staat om iets af te maken	☐
	zet door wanneer iets niet direct lukt	☒
	voert zelfstandig opdrachten uit	☒

